

YM4/065/2014

kirjaamo@ym.fi

Lausunto yhden luukun periaatteen -selvityksestä

Jätealan toimijat muodostavat neljänneksi suurimman toimialaryhmän, kun mitataan ympäristölupapäätösten määrää. Ympäristöteollisuus- ja palvelut YTP ry edustaa ammattimaisia jätteenkuljettajia ja -käsittelijöitä.

Yleistä

Raportin kommentointi on vaikeaa, sillä asia on monimutkainen ja moninainen. Kommentointiin lisähaastetta tuovat keskeneräiset lainsäädäntöhankkeet, joiden vaikutuksia on vaikea arvioida etukäteen. Keskeneräisistä hankkeista mainittakoon maakuntahallinnon uudistus (esimerkiksi työnjako kuntien ja maakuntien välillä) ja YVA:n uudistus.

Haasteellisuuden vuoksi tässä lausunnossa tuodaan esille yleisiä huomioita aiheeseen liittyen. Yksityiskohtaisten ratkaisuehdotusten toteutusta on syytä selvittää ja testata tarkemmin sitten kun reunaehdot ovat selvemmät.

Yhden luukun kehittäminen on tärkeää

YTP:n mielestä on erittäin tärkeää, että sähköistä asiointia ja yhden luukun mallia edistetään. On tärkeää, että niitä kehitetään yhdessä.

Yhden luukun mallia ja sähköistä asiointipalvelua on vaikea käsitellä erillisinä asioina, sillä ne ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Yhden luukun malli edellyttää modernia sähköistä asiointipalvelua. Sähköinen asiointipalvelu puolestaan edellyttää sujuvaa viranmaistytöä, joka voidaan turvata toteuttamalla tarvittavat muutokset lupaviranomaisjärjestelmässä ja lupa-, valvonta- ja seurantamenettelyissä.

Yhden luukun kehittäminen vaiheittain ja yhteistyössä

Yhden luukun mallin kehittäminen tulisi toteuttaa ja kehittää vaiheittain. Ensimmäisessä aallossa tulisi toteuttaa nykylainsäädännön puitteissa olevat sekä jo sovitut sujuvoittamistoimet. Myöhemmin tulisi edetä menettelyjä yhdistävään suuntaan, jossa edelleen pyrittäisiin pois siiloajattelusta. Olisi lisäksi ensisijaisen tärkeää, että mallia kehitetään yhteistyössä eri viranomaisten ja yritysten kanssa.

Vaiheittainen kehitys on tärkeää, sillä mallin luomiseen tarvitaan riittävät resurssit sähköisen järjestelmän kehittämiseen ja säädösten valmistelutyöhön, sekä tarvittavien CASE-harjoitusten ja kokeilujen läpivientiin. Lisäksi tarvitaan riittävät selvitykset, jotta voidaan huomioida parhailaan valmisteilla olevien lainsäädäntöhankkeiden vaikutukset yhden luukun malliin ja sen toimivuuteen.

Ajatuksia hyvästä (sähköisestä) yhden luukun mallista

Toimiva yhden luukun malli olisi:

- Mallin tulisi olla joustava, niin että luvan hakija voi päättää hakeeko se kaikki luvat yhdellä kertaa vai erillisinä kuten aikaisemminkin.
- Mallissa tulisi varmistaa asiakkaiden yhdenmukainen ja maantieteellisesti tasapuolinen kohtelu. Mallista tulisi kehittää sellainen, että se toimisi yhtä lailla pienissä kuin suurissakin hankkeissa. Rajanveto pienten ja suurten hankkeiden välillä voi olla vaikeaa.
- Mallissa tulisi hyödyntää projektinhallintamenetelmiä, jotka mahdollistaisivat erikokoisten hankkeiden lupa-, ilmoitus- ja valvontamenettelyt oikeanlaisen resursoinnin nopeiden ja korkealaatuisten menettelyjen varmistamiseksi.
- Koordinoivan viranomaisen rooli on keskiössä yhden luukun mallissa. Koordinoivalla viranomaisella tulee olla riittävä osaaminen sekä riittävät valtuutukset hankkeen aikatauluttamisesta ja tehtävienjaosta.
- Sähköisen asiointipalvelun kehittämisen lähtökohtana tulisi olla asiakaslähtöisyys. Yritys asioisi vain yhden portaalin/palvelunäkymän kautta, jota kautta kaikki hankkeeseen tai toimintaan vaaditut tiedot toimitettaisiin hankkeessa mukana olevien viranomaisten käyttöön. Samojen selvitysten/asiakirjojen toimittaminen monelle eri viranomaiselle/taholle samasta hankkeesta on aikaisemmin tarpeettomasti työllistänyt luvanhankijaa.

YKSITYISKOHTIA:

Lupamenettelyistä kevyempiin menettelyihin

Sekä loppuraportissa että jättesääntelyn taustaraportissa puhutaan jätehuoltoon liittyvästä ”kevyestä ilmoitusmenettelystä”, jonka piiriin tulevista toiminnoista tai menettelyn sisällöstä ei ole tarkkaa tietoa. Menettelyä on kuitenkin kuvattu pääpiirteissään sen verran, että voidaan todeta, ettei menettely sisällä YTP:n mielestä useiden jätetoimintojen vaatimaa riittävää ennakkovalvontaa.

YTP:n mielestä jätealan toiminnanharjoittajien näkemyksen mukaan lupakynnyksiä ei tule muuttaa tai ennakkovalvonnasta poiketa ilman erityisen tarkkaa harkintaa. Tästä huolimatta myös jätteiden käsittelyssä ja hyödyntämisessä tulisi tarkastella toimijoita kuullen tilanteita, joissa vaihtoehtoisia, yksinkertaistettuja menettelyjä olisi soveltuvaa ottaa käyttöön.

Jätteiden käsittelyssä ja hyödyntämisessä on määrällisesti paljon kansallisia lupia. Monista toimialoista poiketen jätteiden käsittelyssä toimii lupavelvoitteensa asianmukaisesti hoitavien toiminnanharjoittajien lisäksi ns. harmaiksi toimijoiksi kutsuttuja toimijoita, joita lupamenettelyt eivät tällä hetkellä tavoita ja valvontakin vain satunnaisesti. Alan jaettu huoli on, että ennakkollisesta menettelystä luopuminen tai siirtyminen kevyempään ilmoitusmenettelyyn mahdollistaa harmaan toiminnan jatkumisen tai mahdollisesti ruokkii sitä entisestään.

Kuntien tehtävien siirtäminen maakuntiin

YTP puoltaa loppuraportissa esitettyä päätelmää siitä, että kuntien ympäristöllisiä lupatehtäviä olisi tarkoituksenmukaista keskittää suurempiin kuntien välisiin tai maakunnallisiin yksiköihin. YTP:n mielestä olisi kuitenkin järkevää selvittää huolellisesti, missä laajuudessa kuntien jätehuoltotehtävät kokonaisuudessaan (viranomais- ja palvelutehtävät) voitaisiin siirtää maakuntatasolle.

Siirtämällä kuntien jätteiden kuljetukseen ja käsittelyyn liittyviä lupa- ja rekisteritehtäviä maakuntiin parannetaan viranomaisten yhteistyötä sekä tasataan osaamiseroja ja kasvatetaan asiakkaan yhdenmukaista kohtelua eri kuntien välillä.

Jätteiden kansainvälisten siirtojen lupamenettely

Jätesäätelyä koskevassa taustaselvityksessä mainitaan jätteiden kansainvälisiin siirtoihin liittyvä lupamenettely yhtenä yhden luukun alle integroitavana menettelynä. Tässä kohdin on hyvä kiinnittää yleisemmin huomiota niihin synergioihin, joita voidaan saavuttaa. Kansainvälisten siirtojen tuominen yhden luukun sisään ei pelkästään paranna asiakaslähtöisyyttä, vaan parhaimmillaan edistää ympäristösuojelun tasoa jätetoimialalla. Edelleen synergiaetuja edistettäisiin sijoittamalla myös jätteen siirroista vastaavat viranomaiset samaan organisaatioon toimintoja luvittavien ja valvovien viranomaisten kanssa.

Esimerkiksi vuonna 2015 tehdyllä jätelain muutoksella säädettiin viranomaiselle velvollisuus tehdä riskinarviointiin perustuva valvontasuunnitelma kansainvälisistä jättesiirroista (seuraa suoraan EU:n jätteensiirtoasetuksesta). Tällä halutaan vähentää ympäristörikoksia ja torjua harmaata taloutta jätealalla. Tässä yhteydessä tuotiin esiin viranomaisten välinen yhteydenpito (SYKE, ELY, TULLI, Poliisi) ja synergioiden huomioiminen valvonnassa. Yhden luukun -periaate toteuttaa kansainvälisistä siirroista huolehtivan viranomaisen (SYKE) ja valvovan viranomaisen (nykyisin ELY) paremman yhteistyön.

Kunnioittavasti,

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry

Tatu Rauhamäki